

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
I Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури*

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк, Україна)
Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

ЗА ПІДТРИМКИ

Міністерства освіти і науки України;
секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України;
Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради

«ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ»

*Збірник тез доповідей
Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури
(18–20 вересня)*

Рекомендовано до друку вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 12 від 29 серпня 2017 р.)

Редакційна колегія

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (головний редактор)

Фізичне виховання і спорт

- Андрійчук О. Я.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Бергер Ю.** – доктор габілітований, надзвичайний професор, проректор з розвитку (Державна вища школа імені Папи Римського Івана Павла II в м. Бялій-Подлясці, Польща);
- Вільчковський Е. С.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Вонцік Я.** – доктор габілітований, професор, директор Інституту фізичної культури, туризму і фізіотерапії (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Батбаатор Г.** – доктор медичних наук, професор (Монгольський національний університет медичних наук, Улан-батор, Монголія);
- Давидов В. Ю.** – доктор біологічних наук, професор (Поліський державний університет, Пінськ, Білорусь);
- Єдинак Г. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури);
- Коцан І. Я.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Круцевич Т. Ю.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Національний університет фізичного виховання і спорту України);
- Лях Ю. Є.** – доктор біологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Ніколаєва А.** – доктор філософії (Університет Фракії, медичний факультет, Фракія, Болгарія);
- Перрі Д.** – доктор філософії, професор (Карловий університет в Празі (Чеська Республіка); Університет Лідса (Велика Британія);
- Томенко О. А.** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка);
- Ягенський А. В.** – доктор медичних наук, професор (Волинський обласний центр кардіоваскулярної патології та тромболізу);
- Індика С. Я.** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (відповідальний секретар).

Педагогічні науки

- Белікова Н. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) (заступник головного редактора);
- Блекінг Д.** – доктор історичних наук, професор (Університет Фрайбурга, Фрайбург, Німеччина);
- Волков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Гусак П. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Джеральд Д.** – доктор філософії, професор (Мерілендський університет, Коледж-Парк, США);
- Дубогай О. Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- Завидівська Н. Н.** – доктор педагогічних наук, доцент (Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України);
- Кондаков В. Л.** – доктор педагогічних наук, професор (Белгородський державний університет, Белгород, Росія);
- Куц О. С.** – доктор педагогічних наук, професор (Херсонський державний університет);
- Малліару М.** – доктор філософії (Грецький відкритий університет, Патри, Греція);
- Малолєпши Е.** – доктор габілітований, професор Академії імені Яна Длугоша (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);
- Пріма Р. М.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Смолюк І. О.** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
- Фіріка Ж.** – доктор філософії (Університет Тімішоара, Румунія);
- Фратріц Ф.** – доктор філософії, професор (Об'єднаний університет Ніколи Тесла, факультет спорту, Белград, Сербія);
- Ходінов В. М.** – доктор із фізичної культури, ад'юнкт кафедри фізичної культури і здоров'я Радомської політехніки (Польща).

I-90 **Історія** фізичної культури і спорту народів Європи [Текст] : зб. тез доп. I Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (18–20 вер. 2017 р.) / уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – 50 с.

Збірник містить наукові роботи учасників I Міжнародного наукового конгресу істориків фізичної культури. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів виникнення, становлення і розвитку фізичної культури і спорту на різних етапах розвитку суспільства.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796.011.1(091) (043.2)

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017

© Цьось А. В., Індика С. Я. (укладання), 2017

– розробка технологій використання засобів фізичної культури і спорту в реабілітації наркозалежних.

Висновки. Діяльність експериментальних центрів дозволить виробити оптимальні моделі профілактичної роботи, яка передбачає залучення підлітків і молоді до активних занять фізичною культурою та спортом.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА. 5–9 КЛАСИ»

Наталія Белікова¹, Світлана Індіка², Наталія Ульяницька³, Світлана Подубінська⁴

¹ Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, natabel.lutsk@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, indika.sv@gmail.com

³ Кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, natali-ul@ukr.net

⁴ Магістр Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, podubinska.sv@ukr.net

Вступ. Значним кроком до нової української школи є оновлення програм основної школи з урахуванням компетентнісного підходу. У оновленій навчальній програмі «Фізична культура. 5–9 класи» довже існуючих 16 варіативних модулів додано 7 нових – регбі, корфбол, петанк, фехтування, військово-спортивні ігри, степ-аеробіка та чирлідінг. Та чи змінить це ситуацію, яка склалася нині у навчальних закладах? Адже, як показує практика, вчителі фізичної культури обмежуються впровадженням декількох традиційних модулів, зазначаючи, щовідчувають професійні труднощі у роботі за модульною програмою (за даними Н. Сороколіт для школярів 5–9 класів: легка атлетика – від 85 до 94 %; гімнастика – від 58 до 87 %; баскетбол – від 56 до 87 %; волейбол – від 66 до 81 %; футбол – до 94 %). Водночас, у фаховій літературі відсутні дані, які свідчили б про обізнаність та зацікавленість учителів фізичної культури та учнів середніх класів видами спорту, запровадженими у вигляді нових варіативних модулів у програмі з фізичної культури для 5–9 класів.

Мета: встановити і проаналізувати можливість та перспективи впровадження нових варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури для 5–9 класів.

Методи: аналіз та узагальнення літературних джерел, опитувально-діагностичні (анкетування, інтерв'ю), математично-статистичні.

Результати дослідження. Проведено опитування учителів фізичної культури середніх класів (36 чоловік) та учнів 5–9-х класів (120 чоловік) трьохзагальноосвітніх навчальних закладів міста Луцька. Результати анкетування засвідчують, що 53 % учнів хотіли б урізноманітнити уроки фізичної культури, тому що вони не завжди проходять цікаво (45,6 %). Учителі фізичної культури не завжди дають самостійно обирати види спорту для вивчення, враховуючи інтереси учнів (39%). Хотіли б вивчати на уроках фізичної культури: регбі – 29,1% школярів; корфбол – 11,4 %; петанк – 5,1 %; фехтування – 26,6 %; військово-спортивні ігри – 38 %; степ-аеробіку – 27,8% та чирлідінг – 24,1% опитаних. Примітно, що корфбол і петанк є найменш відомими видами спорту як для учнів (6,3 і 2,5%), так і для вчителів (по 45 % відповідно).

Встановлено, що 20 % учителів фізичної культури не завжди враховують інтереси учнів при плануванні уроків фізичної культури (5 % не враховують взагалі). Зважаючи на наявність матеріально-технічної бази навчального закладу, можна було б вивчати: у 15 % випадків – регбі; у 5 % – корфбол, фехтування і військово-спортивні ігри; у 40 % – степ-аеробіку та у 10 % – чирлідінг (петанк не зауважив жоден з учителів). Серед видів спорту, які викликають найбільшу зацікавленість у самих учителів – лише регбі (10 %); військово-спортивні ігри (20 %); степ-аеробіка (20 %) та чирлідінг (15 %). Проте не усі вчителі готові їх впроваджувати (лише 65%), зважаючи на відсутність власної зацікавленості у розширенні переліку традиційно впроваджуваних варіативних модулів. Така інертність не дозволяє урізноманітнювати уроки фізичної культури.

Висновки. 1. У програму з фізичної культури для 5–9 класів до вже існуючих 16 варіативних модулів додано 7 нових – регбі, корфбол, петанк, фехтування, військово-спортивні ігри, степ-аеробіка та чирлідінг.

2. Значна частина вчителів фізичної культури (35 %) не зацікавлені у впровадженні нових варіативних модулів навіть при наявності належної матеріально-технічної бази.

3. З нових варіативних модулів найбільше зацікавлення в учнів викликають військово-спортивні ігри, регбі, степ-аеробіка, фехтування та чирлідінг.

4. Для покращення викладання фізичної культури у школі необхідно під час курсів підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної педагогічної освіти впроваджувати спецкурси з основних нововведень, задекларованих в навчальній програмі, з врахуванням особливостей та традицій в розвитку фізкультурної освіти того чи іншого регіону.

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА ДО ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Лілія Гацьова

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Херсонського державного університету, gatsoeva@ukr.net

Вступ. Статистичні дані доводять, що 10 % населення світу (близько 5,3 % населення України) мають інвалідності. За результатами досліджень В. П. Романова, 18 % чоловіків і жінок з порушенням опорно-рухового апарату і 12 % сліпих вважають, що головними проблемами для інвалідів є дефіцит соціальної участі, недоліки юридичного та технічного характеру, що в цілому і посилюють соціальну нерівність між людьми.

Проблема у відносинах суспільства та осіб з інвалідністю існувала завжди. Вона залишається надзвичайно актуальною і сьогодні.

У дослідженнях, мета яких полягала у вивченні еволюції взаємовідносин між суспільством та особами з інвалідністю нами були поставлені **завдання:** вивчити і проаналізувати дані наукових джерел, що стосуються даної проблеми в історичному і сучасному аспектах і роль фізичного виховання у вирішенні цих проблем.

Мета та завдання реалізовувалася **методами** аналізу та узагальнення науково-методичної літератури та практичного досвіду.

Результати дослідження. Вивчення досвіду попередніх поколінь допомагає виявити історично-сформовані основи відношень між особами з інвалідністю та суспільством.

Виявлено що обсяг громадської, лікувальної, та педагогічної допомоги особам з інвалідністю, залежить від багатьох чинників, насамперед, від стану економіки держави, виробничих сил та характеру їх відносин у суспільстві, а також визначається політичним, моральним, релігійним світоглядом, розвитком освіти, охорони здоров'я, науки, культури.

За результатами досліджень встановлено що головною причиною недобррозичливого ставлення до осіб з інвалідністю в епоху Середньовіччя було переконання в надприродному походженні психофізичних порушень, які вважались божим покаранням.

На думку ряду науковців, витоки негативних відносин до інвалідності кореняться у самому суспільстві і «інвалідність» це соціальне явище, а не медична проблема особи.

Україна, в силу свого географічного положення, увібрала в себе і західну і східноєвропейську культури, у яких толерантно ставились до людини, з фізичними, психічними або розумовими вадами.

Важливу роль в активному розумовому і фізичному існуванні інвалідів відіграє мистецтво та адаптивна фізична культура (АФК), яку Т. Ю. Круцевич, вважає соціальним феноменом, головною метою якого є соціалізація людей з інвалідністю.

Таким чином, в світі історично сформувалися декілька підходів до формування моделі взаємовідношень суспільства і інвалідів: культурологічний, медичний, соціальний.

Висновки. Відношення до людей з інвалідністю, носить забарвлення певних історичних періодів. Історико-педагогічний аналіз розвитку основних етапів формування ставлення суспільства до осіб з інвалідністю, в тому числі і у сфері фізичної культури, сприяє осмисленню причин успіхів та невдач всіх численних реформвань.

видів спорту, темпи розвитку туризму знизились під час другої світової війни. Ситуація змінилась післявоєнний період. Особливо активно туризм розвивався в 60–80 роках ХХ ст. В цей час активно створюються туристські клуби, відкриваються туристські секції на підприємствах та в закладах освіти, будуються нові туристські бази по всій території колишнього Радянського Союзу.

Спортивний туризм як вид спорту продовжив розвиватися у державах, які утворились після розпаду СРСР. В Україні розвиток спортивного туризму також мав певні підйоми та спади. Після отримання Україною незалежності спортивний туризм поступово занепадав. Це пов'язано зі значним зменшенням фінансування, закриттям підприємств, при яких існували туристські клуби, та економічними проблемами в країні. Цивільні аспекти не давали змоги розвиватися та проводити туристські зleti, змагання та дальні походи, особливо найбільших категорій складності, які неможливо провести на теренах України. Спортивний туризм є масовим засобом оздоровлення, пізнання навколишнього середовища, досягнення високих спортивних результатів, та є ефективним методом прикладної підготовки. Але в останні роки спостерігається тенденція зменшення показників проведених походів, кількості учасників в походах та змагань всіх рівнів як серед юних туристів так і дорослих. Тому, ми вважаємо актуальним дослідження стану розвитку та результативності спортивного туризму в південному регіоні України.

В процесі роботи використано наступні **методи дослідження**: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних офіційних документів, історичний метод, порівняльно-історичний метод.

Результати дослідження. Проведення спортивних туристських походів можливе з таких видів туризму, як: пішохідний, гірський, лижний, водний, велосипедний, спелео та автотуризм. Для визначення динаміки та стану розвитку спортивного туризму було проведено аналіз статистичних даних журналів маршрутно-кваліфікаційних комісій туристських клубів, а також «ОблСютур» міст Херсона, Миколаєва та Одеси за період 1982–2016 роки. З аналізу даних журналів маршрутно-кваліфікаційних комісій випливає, що пішохідні походи вихідного дня, некатегорійні (ступеневі) та походи I к.с. є більш масовими, що і засвідчують дані журналів МКК: на Херсонщині – 1900 походів, на Миколаївщині – 1515, на Одещині – 1091 походів, відповідно.

Кількість походів II, III і IV к.с. за участі юних туристів Одеси складає 96, Миколаєва – 106, Херсона – 75 походів. Аналіз показав, що дорослі туристи Одеси здійснили 186 походів. Сумарна кількість походів здійснена дорослими з Херсонускладає 109, з них 100 походів було здійснено до 1992 року включно. Нажаль, даних проведення походів дорослим населенням м. Миколаїв не збереглося, а сучасний етап почав фіксуватися лише в 2009 році. Тому не має можливості проаналізувати стан розвитку спортивного туризму у Миколаєві за часів колишнього СРСР.

На основі проведеного дослідження можна зробити **висновки**:

- 1) розвиток самодіяльного туризму за часів колишнього СРСР став основою для розвитку спортивного туризму в Україні;
- 2) динаміка розвитку спортивного туризму в південному регіоні в незалежній Україні залежить від економічних, соціальних та політичних чинників розвитку суспільства.

ТУРИЗМ І КРАЄЗНАВСТВО НА ТЕРИТОРІЇ ГАЛИЧИНИ (КІНЕЦЬ ХІХ ст. – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ ст.)

Василь Луцький¹, Богдан Мицкан²

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», luskij55@gmail.com

² Доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», bogomdan_21@ukr.net

Вступ. У історії української культури усередину людської ментальності укорінені притягання до подорожі на зустріч з іншими, бажання розуміння другої сторони, до нього додати, щоб розширити світ власної екзистенції (Кисельов М. М., 2002).

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
I Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури*

Друкується в авторській редакції
Верстка *І. В. Захарчук*

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19773-9573ПР від 15.03.2013 р.
Сайт збірника тез: <http://conferences.eenu.edu.ua>

Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний. Гарн. Таймс. Друк цифровий.

Обсяг 6,01 ум. друк. арк., 6,04 обл.-вид. арк. Наклад 300 пр. Зам. 2840-А.

Виготовлювач – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4513 від 28.03.2013 р.